

Umělecká výstava v Obecním domě u Prašné brány

Tato reprezentační výstava českého umění výtvarného, kterou byl zasvěcen konglomerát nechutností a absurdností, zvaný Obecní dům pražský, reprezentuje jen umělecký zmatek a uměleckou bídu dneška. Ne že by zde nebylo sem tam slušného nebo i dobrého díla, ale jest to jen výjimka, která potvrzuje pravidlo: celková úroveň jest trapně nízká. A co překvapuje nejvíce: všude nedostatek víry a vnitřní síly, všude fetišism formulek, někde hmotných receptů, jinde schemat a dogmat — ale nikde skoro toho entuziasmu vysokého duchového rázu, který vyznačuje všecko veliké staré umění. Projítí těmito sály, v nichž vystavuje trojí naše umělecké sdružení, „Jednota“, „Manes“ a „Skupina“, jest protřpěti se tolikým nevkušem a tolikou pošetilostí a nehorázností, že potřebuješ několika hodin očistných dojmů z nějakého velkého divadla přírodního nebo duchového, abys našel starou rovnováhu.

První sály věnovány jsou „Jednotě“, o níž nedá se říci nic, než že někteří členové její — ovšem ne všichni — umějí malovat v ručním slova smyslu; to platí na příklad o krajinách *Lolkových*. Ovšem toto umění jest z nejnižšího rázu: jest to jakési překladatelství zrakových dojmů na písně; i v nejlepším případě může se mluvit jen o korektnosti a čípernosti. Z vyšší sféry jest v tomto sdružení jediný *Obrovský*: jakýsi odlesk starých slavných heroických dob malby, kdy malba byla duchovou a básnickou tvorbou, padá do jeho duše, ale nezúrodňuje jí úplně: co podává ve svém „Ránu“, jest spíše epigonský odvar než opravdová tvorba, spíše hmotné aranžmá než duchová kompozice.

O „Manesu“ není možno říci dnes nic, než že umělecké otěže vypadají z jeho rukou, aniž by proto byly jinde ruce dost silné a vůle dost uvědomělá, aby je mohly se ctí zdvihnout. Mez mezi „Manesem“ a „Jednotou“ splývá a smývá se na některých místech až podezřele. Jsou tu ovšem celí a dokonatí umělci, jako Aleš, Schwaiger, Švabinský — ale, žel, jsou tu také poloumělci a dileťanti, a ti mají, dvakrát žel, převahu. Z mladší generace manesovské má bezesporně primát *Vratislav Nechleba*. Teprve zde získávám k tomuto mladému malíři poměr a vztah. Rozhodně někdo a nemalý. První práce Nechlebovy nerozohnily mne přes entuziasm, který jsem slyšel šumět kolem sebe: vál na mne z nich jakýsi materiální chlad; bylo v nich mnoho lásky k hmotě malířské, ke hmotě krásné sice, ale konec konců přec

jen k hmotě. Dnes jest jinak. Dnes tato krásná hmotá se dramaticky vzpíná a organisuje — dnes tato hmotá zachvívá se a prochvívá se mocným pathosem. Portrét Vojanův, portrét pí B. s dceruškou a dva autoportréty nejsou jen úžasně malované kusy — jsou více: jsou to první mocné a kypivé náběhy k uměleckým dílům, k formovým básním a budovám. Těmto pracím schází posud poslední umělecké a kulturní posvěcení, není pochyby, ale přesto zůstanou jako mocné pokusy proniknouti svou cestou, organizací malířské hmoty a látky, k formě a stylu. *Nejedlý* přináší řadu skizz z Jižní Indie a Ceylonu; vypede se z těchto kuklí teplý motýl nervového barevného štěstí a teplého vegetativního umění?

Mé sympatie ke snahám „Skupiny“, k pokusům expresionickým, ostatně podmíněné a zaklausulované, poklesly značně po tom, co jsem viděl od nich v této výstavě. Pánové podávají zde formule a schemata, ne umělecká díla, ne projevy a výrazy osobností a jejich životního bohatství. Jest možno, že takovýmto uměním bude se sytit člověk příštích věků, který přetvoří snad svět a život v řadu ekonomických sylogismů, ale abstrakce takto radikálně vedená nemá pro mne jiného kouzla než chladného a nejmavého úžasu z bizarní hypotézy. Jsou tu některé práce řešené s velikou methodickou čistotou a ryzností — a přece nechávají mne chladným. Proč? Protože schází teplý spodní proud intuice tvůrčí, poněvadž není souznění osobnostního kouzla. Jsou to stále dobře řešené školní příklady a úkoly, které měříš a vážíš jen vzhledem k jich methodické přesnosti, přesnosti, spolehlivosti — ale jsou to kritéria estetická? Pak by uspokojení z dobře, důsledně a ekonomicky řešeného úkolu matematického bylo již estetickým dojmem a vzrušením; pak by nebylo rozdílu mezi prostou logikou a ekonomikou a — uměním. Zdroje umění jsou však hlubší a temnější, než se chce přiznati našim nejmladším: jsou to taje veliké osobnosti, z nichž tryskají, a všechen zájem na umění jest zájem o boj mezi žhavou osobností a vnějšími objektivními podmínkami, které jí svírají a pouťají. Dogmatická pravověrnost nenahradí mně nikdy tohoto jedinečného, kosmického, řekl bych, divadla.

Rudolf Medek: *Půlnoc bohu*

Kniha p. Medkova jest kniha mladého muže, který miluje opravdově poesii, má vytištěný vkus i talent básnický a veršuje pečlivě, oddané a korektně, byť misty poněkud střízlivě a ne zvláště výrazně, melancholicky smyslné sujety, které působí v nejlepších svých částech jako odlesk poesie p. Karáskovy, jejíž melodičnosti a puristické kresby ovšem nedostupují. Pan Medek měl však bizarní nápad, nadpisovati nad svou smyslně tesknou nebo nervově sensitivní lyriku jména z české prehistorie jako Samo, Markoman, Kazi, Teta („Vyzývání měsíce“), Libuše („Bílá kněžna“), Trut, Děvín atd. Proč? Patrně z touhy opřít svou smyslnou a nervovou lyriku o cosi objektivního, vynést ji do sféry pevnější a zákonnější, než jest pouhý impresionism nebo sensitivism: z touhy a potřeby stylisační. Vyvolatí dobu v jejím archaistickém kouzlu nebo v exaktní barbarské barvě a náladě, nebylo patrně úmyslem autorovým, alespoň ne úmyslem prvním a hlavním; vyskytuje se sice sem tam detail archeologický („O, marně nabízím jí franckých kupeců dar, své spony ze zlata, háv z býlých kožešin a hřeben z jantaru!“ „Přináším dary též, nádobu ze spězi, v nichž víno tají se, jež sladká kouzla skrývá“... „pak zlatých

skvoucích zrn úrodu bohatou, jichž hojně skýtají fek našich rýžovišť, a řízu sobolinou měkce podšitou, již kupei z východu přivezli na tržiště“ atd.), ale zřídka a jen jako dekor. Tenor knihy jest zřejmě ryze subjektivní lyrika smyslné touhy, nenávisť, oklamání, smyslného rozdvojení nebo zmatení, které autor drapíruje jen epicky: důkazem toho, že epika přistupuje jen ex post jako fikce stylistická, jest to, že všechny tyto výlevy, nářky, žaloby, hrozby a prosby jsou držány v první osobě a že situace jest úplně všeobecná a ryze statická: není v knize vůbec epické invence a není epické komposice.

Zdá se mně, že tato stylistická frivolnost se autorovi nevyplatila. Do knihy jeho vniklo tím cosi rozkolísaného, kalného a nejistého, co knihu jeho oloupilo i o básnickou individualnost, již mohl autor dostoupiti při čistší metodě komposiční. Kdyby se byl na příklad autor rozhodl podati svou notu prostě melancholie smyslné a nervové jako ryzí lyrism subjektivný — pur et vert — byl by musil vyvinouti více energetiky slovné, více záře a více záru verbálního — a některá místa, tak zvláště v „Půlnoci bohů“, svědčí, že by toho dovedl — a jeho poesie získala by jednotností formální a obsahové a tím stylovosti; kdežto takto epická draperie jej ztlížila a ztlumila lyrický žár a lyrickou evokativnost v cosi, co nejméně není ani typičnost, ani klid, ani styl, nýbrž jen hovorné pohodlí.

Mstivá kantiléna. Čtrnáct dřevorytů Františka Koblihy

Ve sbírce krásných tisků „Červnu“, vydávaných p. St. K. Neumannem v Billovicích nad Sv. u Brna, vyšla jako třetí číslo tato grafická parafráze nejzralejšího díla Hlaváčkova. P. Kobliha, není pochyby, je jemný prolínavý a výtvarník jakési ženské svlačkovité popínivosti a melodické melancholie; tvárné a tvůrčí prameny jeho nejsou nikterak zvláště hluboké a výrazné, ale p. Kobliha vytěžuje je s vkusem a s technickou hotovostí, které oklamou asi mnohého pozorovatele o jejich síle a bohatství. Pan Kobliha jest posud mnohem spíše dekoratér než tvůrce-stylista; k němu schází mu posud tektonický rytmus a komposiční jadrnost, vnitřní živá fluktuace a horký var výtvarného výrazu a podle posávacích ukázek jsou možné a oprávněné pochyby, pokud má vůbec v sobě tento vyšší výtvarný charakter. Posud zmáhá plně jen krajinu jako kontrastovou hru náladovou a figuru lidskou pojímanou jako její dekorativní doprovod; kde má vytvořit architekturu lidské skupiny, sevřený pathetický akord figurální, vězí po hlavu ještě v bezradné nerozpoznání a nehotovosti. Tím nebudtež ovšem podečovány ani dobrá vůle ani výtvarný vkus p. Koblihův, ani lahodná gracie celé publikace, která odráží se velmi příznivě od tolikerých banalít vycházejících z oficiálních nakladatelství českých a zaslouží si již proto pozornosti a podpory obecnstva zaujatého o grafické umění. Cena publikace jest přiměřená: 15 K.

Výpravě knižní

věnovány jsou dvě publikace odborné, typografa K. Dyrnka kniha *Typograf o knihách* (350 stran za 12 K) a knihaře L. Bradáče *Úprava vazeb knižních* (92 strany za 5 K). Pan Dyrnk rozvíjí od let horlivou činnost kladnou i kritickou propagací zdravých a rozumných zásad, platných pro řemeslně typografickou úpravu knižní.

Jeho kniha jest soubor recenzí o všech významnějších publikacích českých, které činí nárok na hodnotu bibliofilskou; asi osmdesát děl českých, které vypravili Benda, Brunner, Kašpar, Koblíha, Konůpek, Kysela, Marek, Preissig, Růžička, Stretti, Zupanský a j., jest zde popisováno, rozebíráno a souzou velmi pečlivě a většinou správně po stránce řemeslné dokonalosti, účelnosti i stylové logiky a harmoničnosti. Autor zná slavnou dobu počátků knihtiskařských v XV. a XVI. století a ukazuje k nim neustále jako k vzorům, jichž nutno jest následovati; žádná sebezajímavější zvůle, žádné rozmazy a pikantnosti nepřenesou nás přes základní postuláty sazby a tisku, a správného rozvržení a rozložení plošného neodčiní kreslíř nebo rytec sebehodnotnější; krása knihy spočívá, ukazuje správně p. Dyrnk, v harmonii všech složek, papíru, písma, dekoru, v jejich jemném svázání a sepětí, a dobře pochopené řemeslo musí zde být podkladem a základem vyšších a jemnějších činitelů. Bradáčova „Úprava vazeb knižních“ jest pěkným doplňkem publikace předešlé. I ona zdůrazňuje nezbytné východisko každé rozumné bibliofilie: pečlivé, důkladné, svědomité a osvědčené řemeslo; jakého nepřítele má toto řemeslo v barbarství t. zv. původních vazeb nakladatelských, dovedil pěkně p. autor v kapitole závěrečné, když byl předtím vyčerpal všechny druhy a způsoby vazeb. Obě knihy, vydané vlastním nákladem v omezeném počtu exemplářů, praktikují také, co hlásají svým obsahem; jsou vypravěny s pěknou rozvahou a střídmým, jadrným vkusem. Jen jedna otázka tlačí se přitom na rty pozorovatelů: kdy dostane se nám konečně v takovéto monumentální úpravě velikých básníků a myslitelů? Aischyla nebo Platona, Montaigne nebo Vignyho? Až posud může je čistě český čtoucí člověk jen v chatrných typografických improvisacích „Světové knihovny“. A přece měla by již česká bibliofilie dáti se do služby nejvyšších básnických a filosofických statků lidských; tím dostane se jí teprve pravého posvěcení.

Pan Hanuš Jelínek

vykrucuje se velmi potutelně a velmi málo loyálně (abych užil jeho slova) v posl. Lumíru z mé obžaloby v glossách I. sešitu tohoto listu. Pan Jelínek hřeší na krátkou paměť svého čtenářstva a zapomíná, že stačí otevřít si I. číslo Lumíra, abys si tam přečetl černé na bílém: „Škoda, že divadlo neodstranilo z textu řadu rušivých a české ucho urážejících poklesků proti duchu jazyka. Je-li již autor sám tak hříšně lhostejný k svojí mateřštině, bylo povinností divadla zde zakročiti.“ Z kontextu jest patrné, že pan Jelínek vybízí divadelní správu k zasahování v text díla i bez vědomí autorova, ano i proti vůli jeho. Dnes pan Jelínek své volání po „energickém zakročení“ křídí — důkaz, že se za ně nestydí. Úkolem mé noticky bylo právě jen vzbuditi tuto kajicnou náladu v p. Jelínkovi.

Giovanni Pascoli

z něhož přináší naše dnešní číslo překlad krásné essaye „Kručinka“, jest největší dnešní lyrik italský. Ve svých sbírkách „Canti di Castelvecchio“, „Poemi conviviali“, „Odi ed Inni“, „Myricae“ podal kladnou, vykašenou a slunnou poesii, živou nejlepšou básnickou tradicí italskou; Pascoli nahlédl místy tak hluboko do italské duše lidové a vystihl tak specifický ráz lidu i krajiny, že těžko vniká do nich